

Berachot Sources 15

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רח סעיף יג

(א) ^(ג) אם אכל פירות מז' המינים ואכל תפוחים, ^(כז) א"צ לברך על התפוחים בורא נפשות, ^(יא) ^(ב) שגם הם בכלל ברכת על העץ ^(כח) שגם הם ^(ג) פה"ע הם; ^(ב) ^(כט) אבל אם אכל תפוחים ^(כא) ^(ט) ושתה יין, צריך לברך בורא נפשות על י"ז התפוחים; ^(ה) ^(ז) וכ"ש אם אכל בשר או פרי האדמה ^(ח) ושתה יין, או אכל מז' המינים שצריך לברך על כל אחת ואחת; ^(י) ^(י) וה"ה אם אכל ^(כ) בשר ודגים ואכל מחמשת מינים, ^(ל) אין ברכת על המחיה פוטרת את הבשר ואת הדגים.

בן איש חי שנה ראשונה פרשת פינחס סעיף יח

יח. אורז מבושל בין תבשיל שקורין בערבי פלא"ו בין תבשיל שקורין בערבי שורב"א שנתמערך האורז, מברכין תחלה במ"מ ואח"כ בנ"ר, ואף על גב ד"א שאם לא נתמערך לגמרי עד שיהיו נדבקים זב"ז מברך בפה"א כבר נתפשט המנהג לברך במ"מ בכל גוונא, ואם אכל אורז זה ואכל ג"כ פת כיסנין אף על פי שאכל זה לחוד וזה לחוד יברך מעין שלש על כיסנין ויפטור האורז ג"כ בזה הברכה, ודלא כהרב המגיה בחס"ל סי' ר"ח אות י"ט דכתב לברך בנ"ר תחלה על אורז ואח"כ מעין שלש על כיסנין דיש לפקפק בזה משום ברכה שאינה צריכה:

שו"ת שבט הלוי חלק ט סימן סה

ב. ואשר שאלתם בענין מזונות ואורז רייז אם לברך על המחיה על הלחמניות ובורא נפשות על האורז, או אפשר דלכתחלה אפשר לברך על המזונות ולפטור גם האורז (משום דמזין) והערתם מדברי הברכי יוסף סי' ר"ח שכל בשם מהר"י מולכו ז"ע ובעל הלכות קטנות דיוצא בכה"ג אבל משמעות הלשון דוקא דיעבד כמש"כ ג"כ בשע"ת שם ס"ק ט' וכב"ר"ל דגם לכתחלה.

בית הבחירה למאירי מסכת ברכות דף לז עמוד א

כל תבשיל שהוא מחמשת מינים אם תבשיל זה הוא ששלק חטים או אחד מחמשת המינים ולא נתבקעו מברך ב"פ האדמה ולבסוף בורא נפשות וכן בחרוכים ומה שאמרו הכוסס את החטה מברך ב"פ האדמה פירושה בחרוכין או שבישלו מעט

רש"י מסכת ביצה דף כו עמוד ב ד"ה חזו לכוס

חזו לכוס - חייך, כל דבר הנאכל חי קרי אכילתו כוסס.

רמב"ם הלכות ברכות פרק ג הלכה ב

האוכל פת חייב לברך לפניו ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם המוציא לחם מן הארץ, ולאחריה ארבע ברכות, אכל דגן שלוק כמו שהוא מברך לפניו בורא פרי האדמה, ולאחריו בורא נפשות רבות, א אכל קמח מברך ב לפניו שהכל ולאחריו בורא נפשות רבות.

באור הלכה סימן רב סעיף יב

* ואם אין דרך וכו' - צ"ע מלקמן סימן ר"ח ס"ד אכל דגן חי וכו' ודין זה נובע שם ממה דאיתא בגמ' ל"ז הכוסס את החטה וכו' ואולי משום זה שינה הרמב"ם בפ"ג דברכות ה"ב ולא העתיק הברייתא הנ"ל כדרכו בכל מקום אלא כתב אכל דגן שלוק לאשמועין דדוקא שלוק אבל לא חי ומשום דאין דרכו לאכול חי ודלא ככ"מ שם. ואולי יש לתרץ גם לפסק השו"ע דמיני דגן כיון שהוא מוכן למזון חשיב יותר ועיין במגן גבורים מש"כ בשם שיו"ב בזה:

חדושי הרשב"א מסכת ברכות דף לו עמוד א

והא דאמרי' לקמן כל שהוא מין דגן ולא אפאו פת ברכה אחת מעין ג' ה"ק דבשליניהו ועבדיניהו כעין דייסא אבל כוסס את החטה או את הקמח שאינו מברך עליו בתחלתו אלא בורא פרי האדמה בסופו בורא נפשות, ותדע לך דההיא ודאי בדבשליניהו מיירי ולא בכוסס חי דהא קתני בהדיא רבן גמליאל אומר ג' ברכות ואלו בכוסס את החטה אסיקנא לקמן דאפילו לרבן גמליאל אינו מברך עליו ג' ברכות

רמב"ם הלכות ברכות פרק ג הלכה ד

קמח של אחד מחמשת המינין שבשלו בקדרה בין לבדו בין שעירבו עם דברים אחרים כגון לביבות וכיוצא בהן, וכן הדגן שחלקו או כתשו ובשלו בקדרה כגון הריפות וגרש הכרמל וכיוצא בהן וכל זה הוא הנקרא מעשה קדרה, וכן כל תבשיל שערב בו מחמשת המינין בין קמח בין פת, בתחלה מברך עליו בורא מיני מזונות.

משנה ברורה סימן רח ס"ק ד

(ד) או כתשן - ר"ל אפילו לא חילקו רק [ז] שהסיר קליפתו ע"י הכתישה [ח] והאחרונים מצדדים דבעינן דוקא שיתדבק ע"י הבישול אז נחשב זה למעשה קדרה דאל"ה נחשב כשלמין בס"ד ועיין מה שכתבנו שם:

ערוך השולחן אורח חיים סימן רח סעיף טו

סעיף טו

וזה שכתב הרמב"ם וכן הדגן שחלקו או כתשו ובשלו בקדרה כגון הריפות וכו' עכ"ל ביאור הדברים דכבר נתבאר בסעיף ט' דכשבישיל גרעינין שלימים של דגן שלא הוסרה קליפתו מברך עליהם האדמה ולזה אומר הדגן שחלקו או כתשו כלומר שלא בישל גרעינין שלימים אלא חלק הגרעינין כמו כל הגרויפיני"ס שלנו גערשטענ"א האבערנ"א שמגרעין אחד של שעורים או של שבולת שועל נעשה כמה פירורין וממילא דקליפתו הוסרה מעליהן והם נעשו פירורים קטנים ואח"כ קאמר או כתשן כלומר אף על פי שלא חלקו אלא כתשן כל כך עד שהוסרה קליפתו וגם מעצם האוכל הוסר הרבה כמו שהיו כותשין את הגאגעלא"ך או כפערי"ל גרויפי"ן שלנו שטוחנים השעורים בריחים ואינם נטחנים לפרורים דקים כמו גרויפי"ן אלא שכל שעורה נכתשת ע"י האבן עד שהוסרה ממנה קליפתה וגם מעצם השעורה הוסר הרבה כידוע ולכן ברכתן מזונות ולבסוף על המחיה ודינם כמו קמח שנתבאר שאפילו הם המיעוט בתבשיל ברכתן מזונות ואם יש בהם כזית בכדי אכילת פרס מברך לבסוף על המחיה ואם אין בהם כזית בכדי אכילת פרס מברך בתחלה במ"מ ולבסוף בורא נפשות כמו בקמח של ה' מינים שנתבאר:

רבינו יונה מסכת ברכות דף כו עמוד א

והפת שעושין מקטניות כגון פת של פולין וכיוצא בו נראה שאין מברכין עליו אלא שהכל שאין דרך לעשות פת כל כך מהקטניות כמו מהאורז והדוחן ולא דיינינן להו מזונות וא"ת ולמה לא יברך על הפת של קטניות ב"פ האדמה כמו שמברך על הקטניות ואם תאמר מפני שנשתנה למעלותה אישתנה דמעיקרא קטניות והכא פת ואומר מורי הרב נר"ו דהכא מפני מעלתו ירד דכיון שנשתנה ויצא מתורת פרי אין אנו יכולין לומר עליו בפה"א וברכת הפת אין אנו יכולין לומר ג"כ אלא בחמשת המינין על כן אנו מברכין עליו הברכה שכוללת הכל ואפי' הפת כדתנן (דף מ א) ועל כולם אם אמר שהכל יצא נמצא שמפני שהגיע לשם פת חל עליו ברכת שהכל שכוללת הפת אף על פי שהיא גרועה ואפשר לומר שמפני שדרך אכילתו והנאתו כל השנה היא כשהיא פרי ועכשיו יצא מתורת פרי ואין דרך הנאתו בכך לפיכך גרע מהברכה שלו הלכך בפת של קטניות או בקמח שלהם שמבשלין אותו ועושין ממנו מאכל מברך תחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות ובפת אורז ודוחן וכיוצא בהן מברך בורא מיני מזונות ולבסוף בורא נפשות מיהו נראה למורי הרב נר"ו שיש הפרש בין האורז והדוחן שעל האורז מברך עליו בורא מיני מזונות ואפי' כשהוא שלם אבל על הדוחן אינו מברך עליו כשהוא שלם חדא שאין דרכו אלא על ידי כתישה או טחינה אבל האורז דרכו לאכלו אפילו שלם ועוד דהכי משמע בהדיא בגמרא דגרסינן התם (דף לז א) ואורז לאו מעשה קדרה הוא והא תניא ואלו הן מעשה קדרה חילקא וטרגיס ואורז זריד וערסין ופי' חילקא שנחלק הגרעין לשנים וטרגיס שנחלק לשלשה הנה שבחמשת המינין אמר חילקא וטרגיס ואורז הזכיר אותה בסתם דמשמע דאפי' כשהוא שלם הוא בכלל מעשה קדרה ואם איתא דאורז לא דיינינן ליה כמעשה קדרה כשהוא שלם ה"ל למימר ואלו הן מעשה קדרה חילקא וטרגיס של חמשת המינין ושל אורז ומדלא אמר הכי שמעינן שאפילו כשהוא שלם מברכין עליו בורא מיני מזונות מה שאין כן בדוחן ונראה שמפני זו המעלה שיש באורז מהדוחן הזכירו בגמ' האורז יותר והקשו ואורז לא מברכין עליה:

רא"ש מסכת ברכות פרק ו סימן ח

ח [דף לז ע"א] הכוסס את האורז מברך עליו בפה"א טחנו אפאו ובשלו אף על פי שהפרוסות קיימות בתחלה מברך בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלש ומקשה עלה דהך ברייתא ומתרץ לה תני גבי אורז ולבסוף ולא כלום וקי"ל⁽¹⁾ דכל לבסוף ולא כלום מברך עליו בנ"ר וכן פירש"י שאין מברכין עליו מברכת פירות של (הארץ) [א"י] אלא בורא נפשות הלכך על אורז אם אפאו ועשה ממנו פת⁽²⁾ או שבשלו⁽³⁾ ועשאו כעין דייסא מברכין עליו תחלה בורא מיני מזונות אף על פי שאינו מן ז' המינין כיון שזה נקרא מזון כי הוא משביע וסועד הלב ולאחריו בנ"ר דלא נתקנה ברכת מעין שלש כ"א על שבעת המינין

כסף משנה הלכות ברכות פרק ג הלכה ב

אכל דגן שלוק. ברייתא שם (דף ל"ז) הכוסס את החטה מברך עליה בפה"א ומפרש רבינו דהיינו אפי' בשלם כיון שהם שלימים שלא הוסרה קליפתן ולא חלקו אותו וז"ש אכל דגן שלוק כלומר דלא מיקרי מבושל כיון שלא הוסרה קליפתו ולא חולק ואמר כמו שהוא כלומר כמו שמביאין אותו מהגורן וכ"כ ה"ר יונה. וכיון שמברכין בפה"א מברכין לאחריו בנ"ר. ואף על גב דקתני הכוסס את האורז מברך בפה"א ומשמע דהיינו דוקא אכלו חי שאני התם שדרכו לבשלו שלם ומ"מ צריך עיון למה לא כתב רבינו דין כוסס את האורז:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רח סעיף ז

(ל) {ד} ה {כד} הכוסס (פי' האוכל) א' את ט ט' [ט] (כה) האורז, מברך עליו בפה"א ואחריו בורא נפשות; (ז) יג' ואם בשלו הגה: <ח> יא * (ט) עד י' שנתמערך (ב"י בשם הרא"ש והר"י), או שטחנו ועשה ממנו (כז) פת, (ו) (כח) מברך עליו בורא מיני מזונות ואחריו (כט) בורא נפשות; (מ) (ל) והוא שלא יהא מעורב עם דבר אחר <ט> אלא אורז (לא) לבדו, ואם עירב ממנו בתבשיל אחר יד' והתבשיל האחר יא יב (לב) הוא (ב) הרוב, מברך עליו <ו> כברכת אותו תבשיל.

משנה ברורה סימן רח ס"ק ד

(ד) או כתשן - ר"ל אפילו לא חילקן רק [ז] שהסיר קליפתן ע"י הכתישה [ח] והאחרונים מצדדים דבעינן דוקא שיתדבק ע"י הבישול אז נחשב זה למעשה קדרה דאל"ה נחשב כשלמין בס"ד ועיין מה שכתבנו שם:

באור הלכה סימן רח סעיף ז

* עד שנתמערך - עיין במ"ב והנה בב"י מסתפק בעיקר הדין בביאור דברי רבינו יונה דמשמע מדבריו דבאורז מבושל אף כשהם שלמים מברך במ"מ ודחה קצת ע"ש ובכ"מ הסכים כן וכן מצדד הא"ר בשם הכלבו שכן הוא דעת רבינו יונה [וכן משמע מהגר"א אכן לא ביאר הכרעתו להלכה בזה אם נתפוס כרבינו יונה או כהרא"ש שחולק עליו בזה] ולדינא מחולקים בזה הרבה אחרונים אם לברך על אורז שלמים במ"מ או בפה"א או שהכל מספיקא [עיין בב"ח ובע"ת ובשל"ה ובט"ז ובמטה יהודה ובברכ"י ובמא"מ ובישועות יעקב ובהלק"ט ודה"ח] והעיקר לדינא נ"ל כדברי הרמ"א והאחרונים הנמשכין אחריו דכשיתמעכו מברך במ"מ אבל אם הם שלמים מברך בפה"א דאף אם נפרש בדעת רבינו יונה שסובר דאף בשלמים במ"מ מ"מ בהרא"ש משמע להדיא דדוקא כשבשלו ועשאו כמין דייסא מברך במ"מ וכמו לענין חטין בס"ד וכן העתיק רי"ו ומצאתי עוד חבל ראשונים שסוברים כן הלא המה תוספות רבינו יהודה והעתיק דבריו גם האו"ז וכ"כ הריא"ז והובא בש"ג דדוקא כשעשאו כעין דייסא מברך במ"מ אבל כשהגרעינין שלמים מברך בפה"א. אכן מדברי הפמ"ג משמע שכ"ז בשלמים לגמרי אבל אם הוסר קליפתן כמו אורז שלנו יש לצדד באין/דאין/ זה בכלל שלמים אף אם לא נתמעכו ע"י הבישול דבלא"ה אפילו בחטים דעת הרמב"ם לפי מה שביארו המ"א בסק"ב דבהוסר קליפתו יוכל לברך במ"מ ואף דמדברי רבינו יונה משמע דהוא סובר שם דדוקא כשנדבקו ע"י הבישול וכמו שהעיר שם המ"א הא באורז דעתו בלא"ה דאפילו בשלמים מברך במ"מ וע"כ נראה דהמברך עליהם במ"מ לא הפסיד [ובפרט דבדיעבד יוצא בברכת במ"מ על כל מילי דזיין]:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רח סעיף ב

<ב> (ב) ב' [א] א' <ב> א' (ב) חמשת מיני א' דגן ב' ב' <ב> א' (ג) ששלקן (ד) או ב' [ב] כתשן ועשה מהם תבשיל, כגון מעשה קדירה (ה) הריפות וגרש כרמל (ו) ודייסא, <ג> (ג) אפילו עירב עמהם [ג] דבש ד' <ר> הרבה יותר מהם או מינים אחרים הרבה יותר מהם, מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף על המחיה; (ד) (ב) אבל אם לא נתן הדגן בתבשיל (נ) אלא לדבקו ולהקפותו, ד' בטל בתבשיל.

משנה ברורה סימן רח ס"ק ג - ו

(ג) ששלקן - צ"ל [ד] שחלקן והיינו [ה] אחד לשנים או ליותר והוא מה שקורין גרופי"ן דאלו אם הם שלמים אף שבישול מבואר בס"ד דמברך בפה"א [ו] אכן אם נתמעכו ע"י הבישול אף שמתחלה נתנן בקדרה שלמים לגמרי דהיינו כשהם בקליפתן מ"מ מברך במ"מ כיון שנתמעכו יפה:

(ד) או כתשן - ר"ל אפילו לא חילקן רק [ז] שהסיר קליפתן ע"י הכתישה [ח] והאחרונים מצדדים דבעינן דוקא שיתדבק ע"י הבישול אז נחשב זה למעשה קדרה דאל"ה נחשב כשלמין בס"ד ועיין מה שכתבנו שם:

(ה) הריפות וגרש כרמל - הריפות הוא פי' על כתשן וגרש כרמל הוא פי' על חלקן וכל אלו בכלל מעשה קדרה הן:

(ו) ודייסא - מקרי [ט] כשנתמערך ונתדבק יפה. ומה שכתבו האחרונים שלא לאכול הני שעורים או חטים גנצ"י גערשטיין או גרי"ץ שלמים אלא בתוך הסעודה כמ"ש ס"ד היינו כשלא נדבקו ע"י הבישול [י] אבל אם נדבקו ע"י הבישול מברך במ"מ:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רח סעיף ד

(ו) אכל ד' ז' אכל ד' ז' (ד) דגן חי או עשוי (ז) קליות או שלוק (י) והגרעינין שלמים, אינו מברך ה' אלא בורא פרי האדמה ולאחריו בורא נפשות. הגה: (ז) והא דמברך לפניו בפרה"א היינו (ב) באוכל חטין וכיוצא בהן, דראויין לאכול כך, א' אכל האוכל ז' שעורים שלמים ח' אפילו קלויין באש, אינן ראויין לאכול רק ע"י הדחק ואין מברך לפניהם (ט) רק שהכל (כל בו וכן משמע מדברי רשב"א שמה שהשוה חטין לשעורין, לברכה אחרונה משמע ולא לראשונה); (ח) ו' ט' [ג*] והתוספות (ז) נסתפקו אם יברך לאחריו ברכה מעין שלש, ג' ולכך כתבו שנכון שלא לאכול ח' אלא ז' (ח) בתוך הסעודה ויפטרנו ברכת המזון.

משנה ברורה סימן רח ס"ק טו

(טו) והגרעינין שלמים - ר"ל שלא חילקן מתחלה וגם לא נתמעכו [יח] כלל ע"י הבישול אינן חשובין למזון אלא כשאר פרי אדמה נינהו ואם הוסר הקליפה ע"י כתישה [יט] יש אומרים דברכתן במ"מ כשנתבשלו דחשיב מעשה קדרה [כ] ויש אומרים דברכתן פ"א כיון שגרעינין עצמן שלמים [כא] והנכון שלא יאכלם כ"א בתוך הסעודה [לבד סברת התוספות דלקמיה] ועיין לעיל בסוף סק"ו דכשנתדבקו ע"י הבישול יש לסמוך לכתחלה לברך במ"מ ואחריו מעין שלש. אכן [כב] שעורים שהוסר קליפתן וגם מקצת מהן גופא ע"י טחינת הריחיים שנעשים קטנים ממה שהיו מקודם [ומצוי זה במין שקורין פער"ל גרויפיין] הנוהגין לברך עליהן במ"מ ולאחריו מעין שלש לכתחלה אף אם לא נתמעכו ע"י הבישול אין למחות בידן: